

**Wyrok z dnia 16 kwietnia 1997 r.
II UKN 55/97**

Odmowa przeprowadzenia w postępowaniu apelacyjnym dowodu z przesłuchania świadków nie stanowi usprawiedliwionej podstawy kasacyjnej skoro sąd drugiej instancji w przekonujący i logiczny sposób odmowę tę uzasadnił, wyjaśniając dlaczego dowód nie był istotny dla rozstrzygnięcia sprawy.

Przewodniczący SSN: Jerzy Kuźniar, Sędziowie SN: Zbigniew Myszka, Maria Tyszel (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 16 kwietnia 1997 r. sprawy z wniosku Marka D. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w P. o składki na ubezpieczenie społeczne, na skutek kasacji wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie z dnia 27 listopada 1996 r. [...]

o d d a l i ł kasację.

U z a s a d n i e n i e

Decyzją z dnia 6 marca 1996 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych-Oddział w P. stwierdził, że wnioskodawca Marek D. od 1 marca 1991 r. podlega ubezpieczeniu społecznemu na podstawie ustawy z dnia 18 grudnia 1976 r. o ubezpieczeniu społecznym osób prowadzących działalność gospodarczą (jednolity tekst: Dz. U. z 1989 r. Nr 46, poz. 250 ze zm.) i zobowiązał go do opłacenia składek na ubezpieczenie społeczne od marca 1991 r. do lutego 1996 r.

Od tej decyzji wniósł odwołanie wnioskodawca zarzucając, że jako rolnik prowadzący własne gospodarstwo rolne i odprowadzający składki na ubezpieczenie społeczne rolników nie powinien podlegać obowiązkowi ubezpieczenia osób prowadzących działalność gospodarczą.

Wyrokiem z dnia 1 lipca 1996 r. Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie oddalił odwołanie i zasądził od wnioskodawcy na rzecz organu rentowego koszty postępowania. Sąd ustalił, że wnioskodawca od 12 czerwca 1980 r. posiada gospodarstwo rolne o powierzchni 2,27 ha i z tego tytułu opłaca składki na ubezpieczenie społeczne rolników. W dniu 20 marca 1991 r. otrzymał z Urzędu Miejskiego w K. zaświadczenie o wpisie do ewidencji działalności gospodarczej, przy czym data rozpoczęcia działalności została określona na dzień 15 marca 1991 r. Działalność gospodarcza polegała na handlu określonymi artykułami spożywczymi. Wnioskodawca nie zgłosił w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych faktu rozpoczęcia działalności w celu objęcia go ubezpieczeniem społecznym. Informację o prowadzeniu przez wnioskodawcę działalności gospodarczej Zakład Ubezpieczeń Społecznych uzyskał od Urzędu Miejskiego w K. w lutym 1996 r. Wnioskodawca nie podnosił zarzutu nieprawidłowego pod względem rachunkowym wyliczenia składek, natomiast kwestionował zasadę objęcia go ubezpieczeniem i podnosił zarzut przedawnienia. Sąd

Wojewódzki w uzasadnieniu wyroku wskazał, że zgodnie z art. 1 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1976 r. o ubezpieczeniu społecznym osób prowadzących działalność gospodarczą oraz ich rodzin osoby prowadzące na własny rachunek działalność gospodarczą na podstawie wpisu do ewidencji podlegają obowiązkowi ubezpieczenia na podstawie tej ustawy. Z mocy jej art. 2 ust. 2 osoby spełniające równocześnie warunki do objęcia ubezpieczeniem społecznym określonym ustawą i ubezpieczeniem społecznym rolników podlegają ubezpieczeniu określonemu ustawą. Zgodnie z art. 22 obowiązek zgłoszenia do ubezpieczenia ciąży na osobie prowadzącej działalność gospodarczą. Zdaniem Sądu wnioskodawca nie może powoływać się skutecznie na nieznamość tego przepisu. Sąd ten uznał również, że nie jest uzasadniony zarzut przedawnienia roszczenia. Składka za marzec 1991 r. stała się bowiem wymagalna 10 kwietnia 1991 r. Zgodnie z art. 35 ust. 3 ustawy z dnia 25 listopada 1986 r. o organizacji i finansowaniu ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 1989 r. Nr 25, poz. 137 ze zm.) termin przedawnienia tego rodzaju roszczeń jest pięcioletni zatem roszczenie z tytułu składek nie uległo przedawnieniu.

Od tego wyroku wniósł apelację wnioskodawca i zarzucając naruszenie prawa materialnego, nieważność postępowania oraz sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z treścią zebranego w sprawie materiału wniósł o jego zmianę oraz o zmianę zaskarżonej decyzji przez uchylenie obowiązku ubezpieczenia, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania. Wnioskodawca zarzucił, że nie jest zgodne z materiałem dowodowym ustalenie Sądu pierwszej instancji, iż Zakład Ubezpieczeń Społecznych dowiedział się o prowadzeniu przez wnioskodawcę działalności gospodarczej dopiero w lutym 1996 r. ponieważ z zaświadczenia o wpisie do ewidencji działalności gospodarczej z dnia 20 marca 1991 r. wynika, że Urząd Miejski w K. przesłał jego kopię Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych zgodnie z art. 22 ust. 2 ustawy z dnia 18 grudnia 1976 r. o ubezpieczeniu społecznym osób prowadzących działalność gospodarczą oraz ich rodzin, nakładającym taki obowiązek na organy administracji. Ponadto Sąd uniemożliwił wnioskodawcy obronę jego praw, gdyż nie przesłuchał zgłoszonych przez niego świadków na okoliczności, które mają wpływ na treść wyroku. Skoro wnioskodawca płacił ubezpieczenie jako rolnik, nie może drugi raz płacić ubezpieczenia za sprzedaż własnych produktów rolnych. Wnioskodawca zarzucił także, iż jego odwołanie dotyczyło nieprawidłowości naliczenia składek. Jego zdaniem naliczenie ich jest nieprawidłowe.

Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie wyrokiem z dnia 27 listopada 1996 r. oddalił apelację podkreślając w uzasadnieniu wyroku prawidłowość ustaleń Sądu pierwszej instancji i zastosowania prawa materialnego. Sąd ten ustosunkował się również do wszystkich zarzutów podniesionych w apelacji.

W kasacji od tego wyroku pełnomocnik wnioskodawcy wniósł o jego uchylenie oraz o uchylenie wyroku Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie z dnia 21 lipca 1996 r. [...] i o przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji. Jako podstawy kasacji wskazano:

1. naruszenie prawa materialnego, w szczególności art. 22 ust. 2 ustawy z dnia 18 grudnia 1976 r. o ubezpieczeniu społecznym osób prowadzących działalność gospodarczą oraz ich rodzin przez jego niezastosowanie i § 31 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 29 stycznia 1990 r. w sprawie wysokości i podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, zgłaszania do ubezpieczenia społecznego oraz

rozliczania składek i świadczeń z ubezpieczenia społecznego (jednolity tekst: Dz. U. z 1993 r. Nr 69, poz. 330 ze zm.) przez jego błędną wykładnię,

2. naruszenie przepisów prawa procesowego art. art. 233 § 1, 217 § 1 i 227 KPC przez nierozważenie całego zebranego materiału dowodowego w szczególności faktu, iż decyzja Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w P. z dnia 6 marca 1996 r. nie wskazuje sposobu ustalenia wysokości należności oraz przez niedopuszczenie dowodu z zeznań świadków Teodozji W. i Reginy M., które to uchybienia mogły mieć istotny wpływ na wynik sprawy.

Rozpoznając sprawę na podstawach i w granicach kasacji Sąd Najwyższy wziął pod uwagę, co następuje:

Bezpodstawny jest zarzut kasacji, że zaskarżony wyrok został wydany z naruszeniem przepisu art. 22 ust. 2 ustawy z dnia 18 grudnia 1974 r. o ubezpieczeniu społecznym osób prowadzących działalność gospodarczą oraz ich rodzin (jednolity tekst: Dz. U. z 1989 r. Nr 46, poz. 250 ze zm.) zwanej dalej ustawą, poprzez jego "niezastosowanie". Sąd Najwyższy w całej rozciągłości podziela stanowisko wyrażone przez Sąd Apelacyjny w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, że w myśl ust. 1 tego przepisu w związku z art. 3 ust. 1 powołanej ustawy obowiązek zgłoszenia do ubezpieczenia społecznego spoczywa na osobie prowadzącej działalność gospodarczą, natomiast powołany w apelacji, a następnie w kasacji przepis art. 22 ust. 2 daje Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych prawo objęcia osoby podlegającej ubezpieczeniu z urzędu. Przepis art. 22 ust. 3 zobowiązuje natomiast terenowe organy administracji do informowania Zakładu Ubezpieczeń Społecznych o podejmowaniu działalności gospodarczej na ich terenie. Te dwa ostatnie przepisy mają na celu zabezpieczenie interesów Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w przypadku, gdy osoba podlegająca obowiązkowi ubezpieczenia faktu takiego nie zgłosi. Zaniechanie przez organy wymienione w tych przepisach dokonania określonych czynności nie ma skutków wobec osoby podlegającej ubezpieczeniu. Obowiązek podlegania ubezpieczeniu społecznemu powstaje z mocy samej ustawy w przypadku zaistnienia określonych w niej warunków. Konsekwencją ubezpieczenia jest, określony w art. 23 ust. 1 ustawy, obowiązek opłacania składek na ubezpieczenie społeczne.

Jak to słusznie podkreślił Sąd Apelacyjny, w myśl art. 2 ust. 2 ustawy osoby spełniające warunki do objęcia ubezpieczeniem społecznym rolników, a równocześnie prowadzące działalność gospodarczą na własny rachunek, podlegają ubezpieczeniu społecznemu przewidzianemu w ustawie (z zastrzeżeniem przypadków określonych w przepisach o ubezpieczeniu społecznym rolników, które nie mają zastosowania w niniejszej sprawie). Wobec rozpoczęcia działalności gospodarczej wnioskodawca przestał podlegać ubezpieczeniu społecznemu rolników. Wynika to z treści przepisów art. 7 ust. 1 i art. 16 ust. 3 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (jednolity tekst: Dz. U. z 1993 r. Nr 71, poz. 342 ze zm.), które stanowią, że z ubezpieczenia społecznego rolników wyłączone są osoby podlegające innemu ubezpieczeniu społecznemu. Od chwili wpisu do ewidencji działalności gospodarczej wnioskodawca spełnił warunki do objęcia go ubezpieczeniem społecznym osób prowadzących działalność gospodarczą, czego konsekwencją było ustanie obowiązku ubezpieczenia na podstawie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników.

Ustał także obowiązek opłacania składek na Fundusz Ubezpieczenia Społecznego Rolników. Fakt, że wnioskodawca nadal opłacał składki na ten ostatni Fundusz, także po rozpoczęciu działalności gospodarczej, nie stanowi okoliczności wyłączającej obowiązek ubezpieczenia na podstawie omawianej ustawy bowiem ustawodawca nie pozostawił prawa wyboru osobom podlegającym różnym systemom ubezpieczenia. Składki wpłacone przez wnioskodawcę na ten Fundusz były - jak to wskazał już Sąd Apelacyjny - nienależne i podlegają zwrotowi. Podleganie ubezpieczeniu na podstawie jednej lub drugiej z omawianych ustaw uzależnione jest od istnienia warunków określonych w przepisach tych ustaw, a nie od woli osoby zainteresowanej. Zadeklarowanie chęci opłacania składek na wybrane ubezpieczenie i opłacenie tych składek nie wywołuje skutków w postaci podlegania temu ubezpieczeniu, jeżeli warunki nie zostały spełnione. Wobec jednoznacznej treści art. 2 ust. 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym osób prowadzących działalność gospodarczą wnioskodawca w okresie prowadzenia działalności gospodarczej podlegał ubezpieczeniu na podstawie tej ustawy i składki na ubezpieczenie społeczne powinny zostać przez niego opłacone na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Sąd Najwyższy nie dopatrył się również trafności zarzutu kasacyjnego naruszenia zaskarżonym wyrokiem przepisu § 31 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 29 stycznia 1990 r. w sprawie wysokości i podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, zgłaszania do ubezpieczenia społecznego oraz rozliczania składek i świadczeń z ubezpieczenia społecznego (jednolity tekst: Dz. U. z 1993 r. Nr 68, poz. 330 ze zm.). Zarzut ten, podniesiony uprzednio w apelacji jest nieuzasadniony. Powołany przepis wskazuje sposób ustalania podstawy wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne osób prowadzących działalność gospodarczą i już Sąd Apelacyjny zwrócił uwagę, że nie wskazano na czym miałyby polegać nieprawidłowości w ustalaniu wysokości składki. W rozpatrywanej kasacji zarzut ten nie został uzasadniony trudno bowiem uznać za jego uzasadnienie stwierdzenie, że: "Decyzja ogranicza się jedynie do zsumowania kwot za poszczególne lata". Sąd Apelacyjny nie dopatrył się nieprawidłowości w obliczeniu - za okres nieprzedawniony - składek ustalonych na podstawie powołanego przepisu.

Sąd Najwyższy rozpoznając kasację nie jest uprawniony do samodzielnego konkretyzowania zarzutów. W wyroku z dnia 17 grudnia 1996 r. w sprawie II UKN 32/96 wyjaśniono, że: "zarzuty kasacyjne powinny być przedstawione tak szczegółowo, by Sąd Najwyższy, bez poszukiwań w pismach procesowych (aktach sprawy) sądów niższych, otrzymał omówienie wytkniętej wady". Podobnie w postanowieniu z dnia 29 stycznia 1997 r. w sprawie II UKN 65/96 Sąd Najwyższy podkreślił, że nie jest wystarczające ograniczenie się w kasacji do powołania przepisu art. 393¹ KPC i wskazanie naruszonego przepisu, ale konieczne jest wskazanie na czym polega naruszenie prawa materialnego, czy też istotnych przepisów postępowania. W rozpatrywanej kasacji nie wskazano, w jaki sposób powołany przepis prawa został naruszony, czy błędnie ustalono wysokość podstawy wymiaru składki, czy samą składkę błędnie obliczono, czy też popełniono błąd rachunkowy lub inny.

Sąd Najwyższy nie dopatrył się też naruszenia zaskarżonym wyrokiem powołanych w kasacji przepisów postępowania (art. 233 § 1, 217 i 227 KPC). Odmowa przeprowadzenia dowodu z zeznań wnioskowanych świadków nie stanowi podstawy kasacyjnej w rozumieniu przepisu art. 393¹ pkt 2 KPC, skoro Sąd Apelacyjny w prze-

konywujący i logiczny sposób odmowę tę uzasadnił wyjaśniając z jakich przyczyn, okoliczności, na które wskazano dowód z zeznań świadków, nie były istotne dla rozstrzygnięcia sprawy. Skład orzekający w niniejszej sprawie podziela pogląd, że kasacja, w której zarzut naruszenia przepisów postępowania opiera się na polemice z oceną wyników postanowienia dowodowego dokonaną przez Sądy orzekające w sprawie na podstawie przepisu art. 233 § 1 KPC, w granicach swobodnej oceny dowodów, nie zawiera uzasadnionych podstaw. Stanowisko takie Sąd Najwyższy wyrażał w szeregu orzeczeń, między innymi w wyrokach: z dnia 17 grudnia 1996 r., III CKN 20/96, z dnia 14 stycznia 1997 r., II UKN 46/96, z 24 stycznia 1997 r., II UKN 60/96.

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy uznając, że wniesiona kasacja nie ma usprawiedliwionych podstaw, z mocy art. 393¹² KPC orzekł jak w sentencji wyroku.

N o t k a

Niektóre z powołanych w uzasadnieniu orzeczeń zostały już opublikowane: **wyrok z dnia 17 grudnia 1996 r., II UKN 32/96 w OSNAPiUS 1997 nr 15 poz. 275; postanowienie z dnia 29 stycznia 1997 r., II UKN 65/96 w OSNAPiUS 1997 nr 10 poz. 174 i wyrok z dnia 24 stycznia 1997 r., II UKN 60/96 w OSNAPiUS 1997 nr 18 poz. 352.**

=====